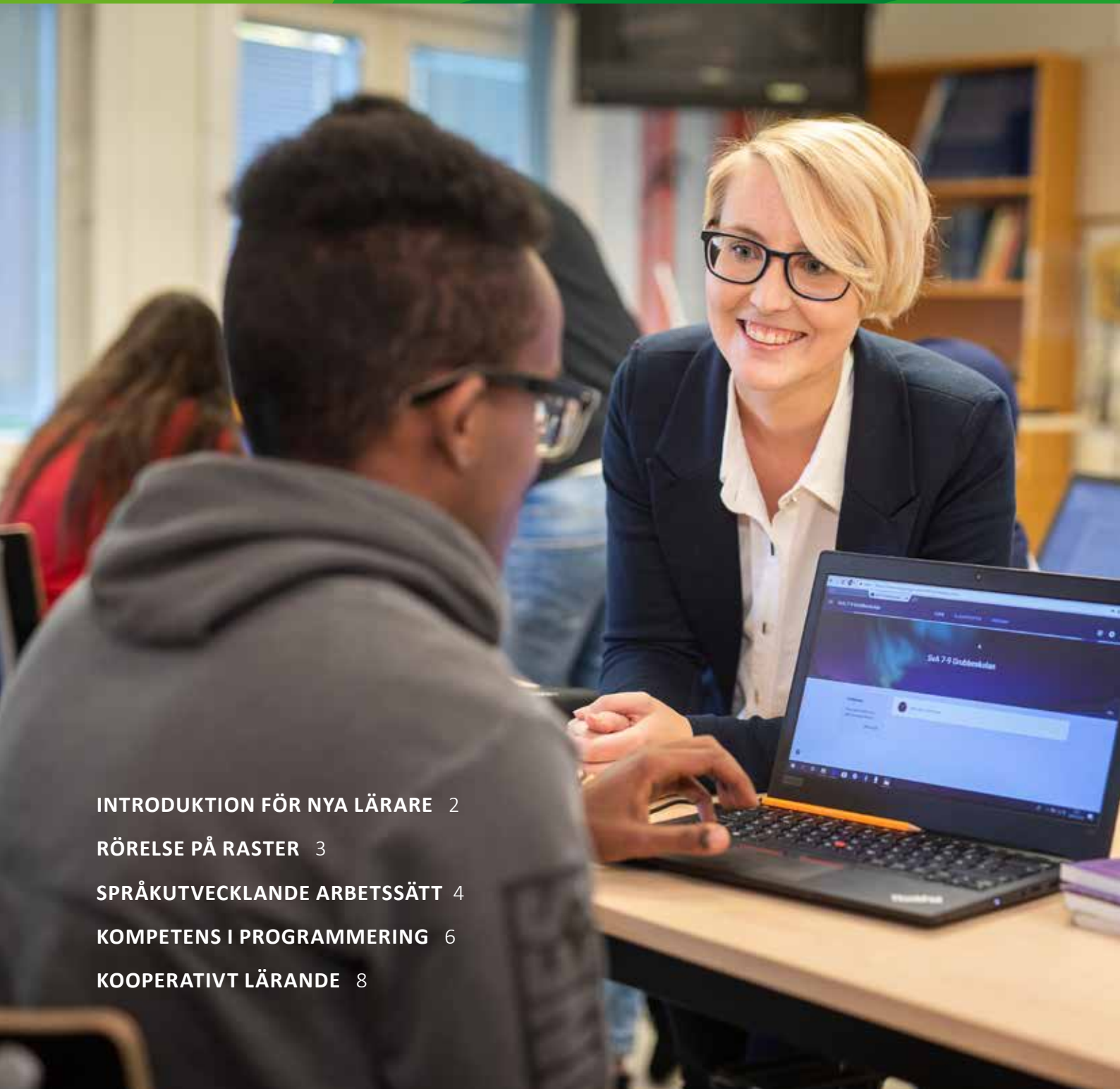

Inblick i skolan

OM DEN KOMMUNALA GRUNDSKOLAN

INTRODUKTION FÖR NYA LÄRARE 2

RÖRELSE PÅ RASTER 3

SPRÅKUTVECKLANDE ARBETSSÄTT 4

KOMPETENS I PROGRAMMERING 6

KOOPERATIVT LÄRANDE 8

Dela med oss av framgångar

ENGAGERADE OCH VÄLUTBILDADE PEDAGOGER OCH LEDARE gör skolan i Umeå till en av landets mest framgångsrika. Jämfört med kommungruppen större städer är studieresultaten i åk 3, åk 6 och åk 9 topp 3. Våra enkäter visar att våra elever är trygga och trivs i skolan. Det är viktigt för vi vet att trygga elever lyckas bättre i skolan. När det gäller trygghet är vi allra bäst.

ETT ARBETE SOM PRÄGLAS av ett gott pedagogiskt ledarskap ska göra att eleverna i Umeå kommuns skolor får uppleva lärande och lärmiljöer som kreativa, stimulerande, utmanande och av hög kvalitet.

Ett pedagogiskt ledarskap där vi skapar goda lärmiljöer genom att se alla elever och bygga relationer. Där vi anpassar lärmiljön och skapar utmaning och variation samtidigt som vi är tydliga när det gäller mål, innehåll och struktur. En förutsättning för att alla ska utveckla sitt pedagogiska ledarskap är att former för kollegialt lärande utvecklas, där vi fokuserar på vad det är i undervisningen som gör skillnad för elevernas lärande och utveckling.

Ett utvecklingsarbete som tar avstamp i relevant forskning och skapandet av beprövad erfarenhet.

AV DET SYSTEMATISKA KVALITETSARBETET har vi lärt oss att såväl huvudmannens som de lokala skolornas utvecklingsarbete bör fokusera på ett fåtal utvecklingsområden. Dessa behöver följas upp kontinuerligt under lång tid för att vi ska nå förbättrade resultat som i sin tur leder till ökat engagemang hos pedagoger och övrig personal. Exempel på en sådan satsning är att vi från förskoleklass och de tidiga skolåren gemensamt och över tid fokuserat på tidiga insatser som gör att de flesta elever får rätt stöd i rätt tid.

HAR VI INGA UTMANINGAR? Absolut, att elever med utländsk bakgrund lyckas bättre i skolan, att minska skillnader i studieresultat mellan pojkar och flickor och att fler elever når de högsta betygen i åk 9. När pedagoger och ledare får fokusera på kärnuppgiften och några få utvecklingsområden de själva identifierat, leder detta

till förbättrade resultat, skapar motivation och engagemang för förändring. Det handlar om att samarbeta, diskutera, reflektera, få förståelse, träna över tid och kontinuerligt följa upp effekter.

Min förhoppning är att vi alla känner att vi är en öppen och lärande organisation, där vi delar med oss av erfarenheter och berättar om framgångar. Det inspirerar. Det gör oss bättre. Det skapar stolthet och förtroende för yrket, för kollegor och för våra elevers föräldrar om vi kan kommunicera vår resa till framgång. ■

*Ann-Christine Gradin
utbildningsdirektör Umeå kommun*

Introduktion för nya lärare

Från hösten 2018 erbjuds ett introduktionsprogram för nya lärare inom F-9 och inriktningen fritidshem inom Umeå kommun. Syftet är att ge en bra start i yrket genom att ge en god grund i pedagogiskt ledarskap och skapa förutsättningar för ett hållbart arbetsliv.

30 pedagoger anställda under 2018 deltar i programmet under ett läsår, främst halvdagar där det erbjuds föreläsningar, diskussioner, praktiska övningar, reflektion och coaching.

– Vi fokuserar på tre ben som är viktiga i lärarrollen och som jag vet kan fallera

när man är ny som lärare, säger Fredrik Strandgren, skolstrateg på Utbildningskontoret.

Områdena är:

- Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö.
- Individanpassning, variation och utmaning
- Tydlighet i mål, innehåll och struktur

Totalt nio träffar sker under ett läsår, främst halvdagar där det erbjuds föreläsningar, diskussioner, praktiska övningar, reflektion och coaching.

Lärarna erbjuds sex individuella coach-samtal samt två lektionsobservationer med syfte att ge läraren en god grund i pedagogiskt ledarskap. Utifrån lärarnas egna styrkor och utvecklingsområden sätter de mål om önskat läge i slutet av läsåret där coachens roll är att stötta och utmana på vägen.

– För att vara en attraktiv arbetsgivare ska också ansvarig rektor erbjuda den nyanställda läraren en mentor som kan vara en god förebild och möta upp personliga tankar och funderingar kring hur kunskaper kan omsättas i praktiken i det dagliga mötet med elever, säger Fredrik Strandgren. ■

Rörelse på raster stärker gemenskapen

På Hörnefors centralskola har rörelseaktiviteter på lunchraster varit ett sätt att fånga elever som normalt inte deltar i spontana aktiviteter. Aktiviteterna har stärkt känslan av gemenskap för många elever i åk 3-6.

– **ELEVERNA HAR FRIVILLIGT KUNNAT DELTA** i aktiviteterna och den största vinsten har varit att nå ut till de elever som är försiktiga, inaktiva och som normalt inte söker sig till grupper eller spontana aktiviteter med andra elever oavsett ålder, säger Martin Broman, fritidspedagog på skolan.

Eleverna har kunnat se vilka aktiviteter som tidigare skett på TV-skärm i skolrestaurangen och pedagogerna har annonserat på skolan vad som ska ske på lunchrasten. Lärarna har burit särskilda västar och startat musik för att locka till sig elever på skolgården. Det har varit nödvändigt att de som ansvarar för rörelse på raster kan fokusera på aktiviteten och att övriga rastvakter hanterar händelser eller konflikter som sker på andra platser på skolgården.

– **VÅRA UTVÄRDERINGAR VISAR** att aktiviteterna är väldigt uppskattade av eleverna, även av dem som inte aktivt deltar utan väljer att titta på. Det blir ändå en känsla av gemenskap, säger Dagny Bersani, pedagog på skolan och en av dem som startade rörelseaktivitet på raster.

Rörelse på raster har pågått aktivt i Hörnefors sedan hösten 2015. Eleverna är positiva och pedagogerna upplever att de fått en mer personlig kontakt med eleverna. I skolans källare finns idag ett förråd med samlade aktiviteter som kan användas, bland annat "Gagaboll" med en 8-kantig sarg, Twister och Othello-spel i större format för skolgården, tipsrundor, möjlighet till trådlös musikanläggning för dans. En populär aktivitet blev de kähphästar som eleverna gjorde på fritids och som använts för hopptävling utomhus.

– Det har varit viktigt att få avsätta tid för att hinna planera och utvärdera aktiviteter så att dom fungerar under cirka 35 minuter där eleverna i olika årskurser kan gå in eller ur aktiviteten beroende på rasternas längd, säger Martin Broman.

ELEVER I ÅRSKURS 3 har även kunnat anmäla sig som rastkamrater för att kunna vara extra ögon på skolgården och meddela om det finns saker som pedagogerna bör uppmärksamma eller tänka särskilt på. Rastkamraterna har även fått ta ansvar för rastaktiviteter för elever i årskurs 1 och 2 som varit väldigt uppskattat.

Just nu finns frånvaro bland pedagogerna och rörelse på raster ligger tillfälligt på is. Tanken är att kunna återuppta aktiviteterna nästa termin. Eleverna frågar efter aktiviteterna och längtar tills de ska starta. ■

FOTO DAGNY BERSANI

> INSPIRATION HÖSTEN 2019

Change the game arrangerar en internationell konferens **12-14 september 2019 i Umeå** med världsledande idrottsorganisationen Sport for life. Det blir första gången den arrangeras i Europa.

LÄS MER PÅ: change-the-game.se/iplc-europe-umea-2019

Att inte ta saker för givet

Grubbeskolan med årskurs 7-9 har de senaste fyra åren varit mottagningskola för nyanlända ungdomar. Det ställer extra höga krav på lärarna att anpassa undervisningen, ha ett språkutvecklande arbetssätt och arbeta med värdegrundsfrågor. Varje dag möter lärarna motiverade elever som tackar för lektionerna, som med glädje och lust vill lära sig språket, bli en del av samhället och kanske mest av allt att få en svensk kompis.

Linda Lidström, lärare i svenska som andra språk och Sanna Vikström, lärare i engelska och franska, är mentorer för elever i förberedelsegruppen. De flesta av eleverna har sina familjer i Umeå, några få är ensamkommande. Få av eleverna kan engelska vilket ställer stora krav på att ämneslektionerna är språkligt anpassade och hjälpmedlen är främst bilder, Google Translate och lexin.se. Linda och Sanna följer ibland de elever som har störst behov av språkstöd till sina ämneslektioner.

– Det är ett fantastiskt jobb och vi kan se utveckling vecka för vecka hos dessa elever. Ju mer svenska de kan, desto mer kan de ta till sig i andra ämnen. Vi möter också föräld-

rar med höga förväntningar på sina barn och som tillsammans kämpar för att de ska lyckas i skolan, säger Linda Lidström.

LÄRARE PÅ GRUBBESKOLAN arbetar tillsammans för ett språkutvecklande arbetssätt i undervisningen och för att eleverna ska känna tillhörighet till en ordinarie klass. Sanna nämner glädjen när en nyanländ elev med franska som tidigare skolspråk fick briljera på fransklektionen för sina svenska klasskompisar.

– Det gäller att utmana alla elever på deras villkor och samtidigt som lärare kunna dra i handbromsen när det inte fungerar, säger Sanna Vikström.

” De har andra referenser och därför behöver vi ibland backa, se och ha förståelse för hur eleven tänker.

– Vi kan inte ta för givet att en elev exempelvis vet vad en novell är, att de kan klockan eller vet hur ett biobesök går till. De har andra referenser och därför behöver vi ibland backa, se och ha förståelse för hur eleven tänker, säger Linda Lidström.

Sanna ger ett exempel på detta när en elev frågade om Sannas regnbågsfärgade nyckelband betydde att hon var rasist.

– Vi kan inte ta för givet att eleverna har samma omvärldskunskap som svenskfödda elever, säger Sanna Vikström.

CIRKELMODELLEN ÄR ETT EXEMPEL på språkutvecklande arbetssätt som används och som är ett bra stöd för alla elever.

Kortfattat är det en modell där man först arbetar med begrepp och samlar ord, sedan skriver text tillsammans och först därefter skriver själv.

En viktig del i deras arbete är att stödja andra ämneslärare på skolan med hur de kan anpassa undervisningen till rätt nivå. Linda och Sanna känner eleverna väl, vet deras kunskaper, och kan ge tips på verktyg och läromedel som stödjer eleverna.

KOMPETENSCENTRUM FÖR FLERSPRÅKIGHET (KCF) ÄR EN VIKTIG RESURS som innan eleven börjar skolan kartlägger elevens litteracitet och numeracitet, det vill säga förkunskaper i läsning och matematik.

Lärarna som undervisar förberedelsegruppen undervisar individuellt utifrån elevens förkunskaper vilket kan innebära flera lektionsplaneringar per lektion.

Studiehandledare med andra modersmål kommer från KCF varje vecka och ger eleverna studiehandledning (80 min/vecka) och hjälper med översättningar och handledning. Språkutvecklare kommer också som ett stöd i pedagogiska diskussioner och kan ge tips på verktyg och läromedel.

– Som lärare kan man känna att man inte räcker till, men när vi ser hur dessa elever utvecklas och att de vill lära så ser vi att vi gör skillnad, säger Linda Lidström. ■

Att stärka kompetensen i programmering

Kompetenscentrum för digitalt lärande (KDL) erbjuder tillsammans med för- och grundskolans IT-pedagoger alla pedagoger att boka in besök för att berätta mer om programmering och belysa alla aspekter av det. Det ger möjlighet för var och en att testa olika verktyg, ställa frågor och inspireras.

I SÖRMJÖLE SKOLA ARBETAR ELEVERNA MED SKRIVPROJEKT KOPPLAT TILL PROGRAMMERING.

— Jag har testat olika verktyg och har sökt efter något som har flera användningsområden i undervisningen. Dels kan legorobotarna programmeras för att visa känslor och kommunicera vilket tilltalar fler elever, dels kan de byggas om till andra saker om eleverna klarar ett antal steg i programmeringen. Robotarna används nu i skrivprojekt där mystiska händelser kommer att avlösa varandra och som robotarna ska lösa. Eleverna får utveckla historier med robotarna som huvudkaraktärer, säger Ronald Näsström, lärare i åk 4-6.

ENHETERNA BEHÖVER KÖPA IN VERKTYGEN SJÄLVA så det är bra att boka en tid för att först testa olika verktyg. Det blir också tillfälle att dela erfarenheter för att få ett likvärdigt tänk kring hur materialet kan användas och kanske prata ihop sig om inköp mellan enheter.

– Det viktigaste är inte att barnen och eleverna använder saker utan hur dom använder dem och att pedagoger kan säkerställa att programmering i undervisning sker på ett relevant sätt. Med tiden vill vi se en effekt, ett förändrat sätt att lära och en ökad lust att lära där pedagogerna närmast sig barn och elever ännu mer i de digitala frågorna, säger Sofia Andersson, utvecklingsledare.

HITTILLS HAR MÅNGA NYFIKNA kommit till KDL på utbildningskontoret, allt ifrån enstaka personer till hela arbetsgrupper från såväl förskolor som skolor. Sofia har mött ledare i behov av stöd att leda digitaliseringen, nyfikna pedagoger och pedagoger som känt att programmering

inte berör deras ämnen lika mycket som ämnena matematik och NO.

– Programmering är inget eget ämne utan en del av det centrala innehållet. Det kan vara att göra recept eller stegvisa instruktioner för en smörgås i hemkunskap, instruktioner för danssteg på idrott, bildstöd för påklädnad eller sortering av saker i förskolan, säger Sofia Andersson.

GRUNDSKOLANS FEM IT-PEDAGOGER, en för varje skolområde, utbildar olika yrkesgrupper i digital kompetens, bygger nätverk och arbetar på rektorernas och förskolechefernas beställning.

– IT-pedagogernas uppdrag är att skapa likvärdiga förutsättningar så att digitaliseringen blir ett verktyg för målfyllelse. Det finns en stor efterfrågan av ökad kompetens i förskolan och skolan. IT-pedagogerna arbetar också över skolområdena i olika gemensamma frågor och är en viktig resurs i programmering, säger Pelle Eklund, för- och grundskolechef. ■

> SOFIA TIPSAR

- Mediacenter i Umeå erbjuder kurser.
- Skolverkets Lärportal med flera moduler som man kan arbeta med för att öka sin digitala kompetens.
- Skolverkets webbaserade kurs "Om programmering".

” *Programmering är inget eget ämne utan en del av det centrala innehållet. Det kan vara att göra recept eller stegvisa instruktioner för en smörgås i hemkunskap...*

FOTO RONALD NÄSSTRÖM

Kooperativt lärande har gett studiero

Linda Vängbo stod i ett vägsål i sin lärarroll för tre år sedan. Hon hade behov av ett förändrat förhållningssätt men ville samtidigt ha kontroll och hon var rädd för kaos. Linda var då ny lärare på Sävar skola i årskurs 1 efter flera år i både Bygdeå och Vännäs som låg- och mellanstadielärare. Lösningen blev kooperativt lärande i undervisningen och elevernas respons är överväldigande.

– **JAG HAR GJORT EN RESA** i mitt förhållningssätt att lära ut och undervisa. Och jag har hittat metoder och redskap där eleverna lär sig som bäst genom att samarbeta och jag som lärare har tränat på att släppa lite av kontrollbehovet, säger Linda Vängbo, lågstadielärare.

Linda har en trea med 28 elever. Eleverna placeras i fasta grupper fyra och fyra i klassrummet under en termin. Eleverna bygger upp sociala band och relationer som skapar ett lugn i klassrummet. Grupperna får hela tiden träna i hur man ska arbeta och samarbeta där alla blir aktiva med kooperativt lärande. Hon ser att inläringen är större genom att eleverna löser saker tillsammans. Det gör också att Linda får en bra överblick och kännedom om var hon behöver göra insatser och hon vet var hon behövs.

– Jag som lärare ser bättre vad dom frågar efter, det är direkt feedback från

alla eleverna och inte bara några. Barn i lågstadiet vill alltid prata, men få orkar lyssna. Nu blir alla delaktiga. Min roll är att skapa struktur och förutsättningar för samarbetet. När jag numera ställer en fråga till klassen pratar alla om frågan med sin kompis i stället för att bara en får svara, säger Linda Vängbo.

SENASTE ELEVENKÄTEN GAV POSITIV RESPONS. Linda har ställt fördjupande frågor om varför eleverna tycker att det fungerar så bra. Svaren är överväldigande; Vi är världens bästa klass. Vi har tränat på att vara tysta och samarbeta. Vi har samarbetat och vi är snälla med varandra.

Kooperativt lärande är egentligen inget nytt, men kanske begreppet. Metoderna är forskningsbaserade och det finns belägg för att det är

effektivt. Det passar alla årskurser i hela grundskolan.

Hela Sävar skola har kooperativt lärande som ett utvecklingsmål. De har läst litteratur, deltagit i föreläsningar och fått utbildning med bland annat elevhälsans pedagogiska stödteam.

– För mig har det varit en process, man behöver inte börja stort och jag ser det inte som en stor förändring. Metoderna kan användas för vilket ämnesinnehåll som helst. Det skapar också aktivitet och rörelse och det blir mindre monotont, säger Linda Vängbo. ■

”Kooperativt lärande är egentligen inget nytt, men kanske begreppet. Metoderna är forskningsbaserade och det finns belägg för att det är effektivt.

> LINDA TIPSAR

- Niclas Fohlin, Anneke Moerkerken, Lisa Westman, Jennie Wilson: *Grundbok i kooperativt lärande – Vägen till det samarbetande klassrummet*
- Kooperativt.com, ett nätverk för Kooperativt lärande